

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Učitelství pro mateřské školy

Bakalářská práce

Problematika školní zralosti a indikace odkladů školní docházky.

Questions of the school maturity and indication of delays of school attendance.

Autor: Petra Apfenthalerová

Obor: Mšp

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Olga Jílková

Datum odevzdání: 30. březen 2007

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma: **Problematika školní zralosti a indikace odkladů školní docházky** vypracovala zcela samostatně a veškerou literaturu jsem uvedla v seznamu použité a citované literatury.

.....

Petra Apfelthalerová

Poděkování

Děkuji vedoucí práce PhDr. Olze Jílkové za vedení práce. Učitelkám MŠ a rodičům dětí za spolupráci.

V Českých Budějovicích 30. březen 2007

Anotace

Petra Apfelthalerová: **Problematika školní zralosti a indikace odkladů školní docházky. Bakalářská práce 2007.**

Bakalářská práce přináší v teoretické části informace o současných pohledech na problematiku školní zralosti z hlediska psychologického, pedagogického, sociálního a daných zákonných norem. Uvádí kategorizaci jednotlivých stupňů školní zralosti z hlediska požadavků na vývoj v oblasti fyzické, psychické a sociálně-emoční, zvláště se zabývá projevem nezralosti.

Praktická část zachycuje výsledky získané při posuzování školní zralosti konkrétní skupiny dětí, které jsou zpracovány v tabulkách pomocí jednoduché popisné statistiky. Výsledky zkoumání ukázaly, že naprostá většina dětí je schopná z hlediska dosaženého stupně zralosti nástupu do školy, nezralé děti však potřebují individuální péči při odkladu školní docházky.

Práce ukázala, že projevy školní nezralosti může učitelka MŠ zachytit alespoň částečně již při práci s dětmi v předškolní třídě MŠ.

Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Olga Jílková

Katedra psychologie a pedagogiky. Jihočeská univerzita.

Abstract

Petra Apfelthalerová: **Questions of the school maturity and indication of delays of school attendance. The bachelors labour 2007.**

The bachelors labour brings informations about contemporary look to problems of school matureness in term of psychology, pedagogy, socially problems and concrete statutory rules. I mention categorization of several degrees of school matureness in view of progress requirements in the physical, psychical, socially and emotionally sphere, I accord priority treatment to murmurs of immaturity.

Practical part shows results acquired by judging school matureness concrete group of children, which are processed in tables with help of easy descriptive statistics. Records of the investigation showed, that the main majority of children are in light of achieved degree of maturity able to attend to school, immature children needs individual care in delay of the school attendance.

The labour shows that signs of school immaturity can be observed by the teacher of the kindergarten at least partially in the work with children in the preschool class of the kindergarten.

Obsah

Problematika školní zralosti a indikace odkladů školní docházky

Úvod.....	7
1. Teoretická část	
1.1.Pojmové zakotvení.....	8
1.2. Školní zralost jako důležitá vývojová charakteristika.....	9-13
1.3. Charakteristiky školní nezralosti(odklady školní docházky).....	13-17
1.4. Požadavky na zralost dětí (zápis do 1.třídy).....	17-19
1.5. Vlivy rodiny a MŠ na dítě.....	19-21
1.6. Instrukce školského zákona ke školní zralosti.....	21-23
2. Praktická část	
2.1. Cíl výzkumu, předpoklady.....	24
2.2. Užití metody	24-27
2.3. Charakteristika vzorku.....	27-37
2.4. Kasuistika žáka s odkladem školní docházky.....	38-40
2.5. Interpretace údajů	40-43
3. Závěr a závěrečná doporučení.....	
44	
Seznam použité a citované literatury.....	
45	
Přílohy.....	
46	

Úvod

Problematika školní zralosti a indikace odkladů školní docházky.

Jedním z velmi důležitých životních mezníků je právě vstup do základní školy, což je dalším stupínkem na pomyslné stupnici lidského života.

Pro svou bakalářskou práci, jsem si vybrala problematiku školní zralosti a indikace odkladů školní docházky protože jsem se s touto problematikou setkala při své praxi v mateřských školách a myslím si, že je v dnešní době velmi aktuální a důležitá, protože jen dítě školně zralé se může adaptovat na školní prostředí a podávat odpovídající výkony. Diagnostika dítěte předškolního věku tak má své nezastupitelné místo, napomáhá právě k rozpoznání stupně školní zralosti. V případě jejího nedosažení je indikován odklad školní docházky. Proto jsou v práci rozvedeny faktory školní zralosti v oblasti: fyzické, psychické, sociálně-emoční, dále i možné vlivy působící na dítě ze strany rodiny a mateřské školy v daném směru.

Důležité ve vztahu ke školní zralosti jsou i požadavky kladené na děti školou, proto jsou v práci také uvedeny.

1. Teoretická část

1.1 Pojmové zakotvení

Jako školní zralost je většinou definován: „Stav dítěte, který zahrnuje jeho zdravotní, psychickou i sociální způsobilost začít školní docházku a zvládnout požadavky školní výuky“.¹

Dítě, které má zvládnout požadavky školy, musí na ni být připravené. Hovoříme tedy o školní způsobilosti, tímto termínem rozumíme dosažení takového stupně v tělesném a duševním vývoji, který umožňuje, aby dítě bylo schopno bez újmy na tělesném a duševním zdraví vyhovovat nárokům, které na ně klade školní vyučování, a dosahovat vzhledem ke svému nadání a své pili přiměřených školních výsledků.

Dítě nastupující do školy musí tedy být pro školu způsobilé nejenom po tělesné, ale i duševní stránce. Musí být tedy vyvinuto např. po stránce rozumové, emočně sociální, pohybové a pracovní.²

Termín školní připravenost má poněkud jiný obsah. Připravenost je chápána jako řada kompetencí, které se “rozvíjejí učením, a jsou tudíž závislé na specifické sociální zkušenosti. Jedná se o souhrn předpokladů, nezbytných pro úspěšné zvládnutí všech nároků výchovně vzdělávacího procesu ve škole“.³

Toto učení dětí zahrnuje předškolní výchova, která je chápána jako “výchova zabezpečující uspokojování rozumových a sociálních schopností a dovedností dítěte, která probíhá ve spolupráci rodiny a předškolním zařízením“.⁴

¹) PRŮCHA,J. WALTEROVÁ,E. MAREŠ,J. Pedagogický slovník. Praha:Portál,1995.

²) www.ped.muni.cz

³) VÁGNEROVÁ,M. *Vývojová psychologie,dětství, dospělost, stáří*. Praha : Portál, 2000.

⁴) PRŮCHA,J. WALTEROVÁ,E. MAREŠ,J. Pedagogický slovník. Praha:Portál,1995.

1.2 Školní zralost jako důležitá vývojová charakteristika

Jedním z velmi důležitých mezníků života je právě nástup do školy. *„Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad; dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od počátku školního roku do konce roku kalendářního, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li tělesně i duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to jeho zákonný zástupce.“*⁵

Dítě tak nástupem do školy získává novou roli, která je limitována dosažením věku a odpovídající vývojovou úrovní.

Školní zralost je tudíž takový stav dítěte, který mu umožňuje zařadit se do školního vyučování a využívat své rozumové schopnosti k učení. Zdůrazňuje se aspekt biologický, vycházející z dispoziční složky organismu či procesu zrání nervového systému a následně i celé dosavadní zkušenosti dítěte.

Školní zralost zahrnuje tři složky:

- a) **fyzickou zralost**
- b) **psychickou zralost**
- c) **sociální a emocionální zralost**

Fyzická zralost

Úroveň fyzické zralosti posuzuje pediatr při pravidelných lékařských prohlídkách. Fyzická zralost je v tomto věku velice individuální.

Dítě dozrává pro školní docházku přibližně v šesti letech a čtyřech měsících. U fyzické (tělesné) zralosti se posuzuje především:

Tělesná výška u dívek by měla průměrně dosahovat 105 až 115 cm, u chlapců 110 až 118cm.

⁵) Zákon č.561/2004 Sb. O předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon).

Tělesná hmotnost u dívek se váha pohybuje mezi 19 a 23 kg, u chlapců pak mezi 17 a 22 kilogramy.

Nesmíme však zapomínat na individuální odchylky podmíněné geneticky.⁶

Zajímavý je i změněný **stav dentice**, tj. nástup výměny mléčného chrupu, která začíná u horních předních zubů.

Pozornost pediatriů bývá zaměřena i na kvalitativní změny tělesné stavby. Jedním z hlavních znaků je celkové protažení postavy, kdy se mění tělesné proporce, jde o období tzv. první vytáhlosti. Zjišťuje se např. tzv. filipínská míra. Pokud dítě v šesti letech ohne pravou paži přes temeno vzpřímené hlavy a dosáhne na ucho levého ušního boltce, považuje se za školsky zralé.⁷

Psychická zralost

Psychická zralost zahrnuje celou řadu aspektů a je samozřejmě podmíněna i zráním organismu, kdy kolem 5. roku vrcholí diferenciací vrstev mozkové kůry a teprve po 7. roce se upravuje definitivní poměr velikostí mozkových laloků.

V tomto okamžiku je dán základ pro nejvyšší funkce vyšší nervové činnosti.

Neurologické poznatky zdůvodňují veliký význam předškolní výchovy, neboť nezajistíme-li, aby děti prošly určitými zkušenostmi do věku sedmi let, pak ztratí do určité míry příležitost mít z nich prospěch.

Psychická zralost je charakterizována jako určitá dosažená úroveň v oblasti poznávacích procesů.⁸

Dítě ve věku šesti let je zvědavé, snaží se poznat důvody a souvislosti, častá otázka je „Proč?“. Dítě jako pozorovatel vnímá detaily, pozorované napodobuje.⁹

⁶) KROPÁČKOVÁ, J. Školní zralost a školní připravenost. In: Informatorium 3-8, 2004, č.2.

⁷) ŘÍČAN, P. KREJČÍŘOVÁ, D. a kolektiv. *Dětská klinická psychologie*. Praha : Grada Publishing, a.s. 2006.

⁸) KROPÁČKOVÁ, J. Školní zralost a školní připravenost. Informatorium 3-8, 2004, č.2.

⁹) www.voss.wz.cz. Vývojová psychologie, Kognitivní vývoj a vývoj myšlení.

Je schopno obkreslit jednodušší předlohu. Dobrý vývoj pozorujeme v dětské kresbě. Kresby dítěte v tomto období již věrněji odrážejí skutečnost, kdy dítě připojuje postupně další detaily, a tak přechází pozvolna k syntetickému znázornění postavy a dalších objektů.

Vnímání školsky zralého dítěte se stává pročleněným: dítě je schopno z vnímaného celku vyčleňovat části a původní celek z nich opět složit, což je, pokud jde o sluchové a zrakové vnímání, předpokladem úspěšné výuky čtení a psaní.

Rozumové poznání se začíná opírat o analytické myšlení, což dítěti umožňuje lépe se orientovat ve světě, ve tvarech, obrazech a dějích. O rozumový vývoj se zajímala řada autorů, např.: Teorie J. Piageta, kdy dítě prochází čtyřmi stádii rozumového vývoje.

Stadium 1: Senzomotorické (od narození do 2 let)

fáze primární – reflexní činnosti

fáze sekundární - účelovější činnosti

fáze terciální – činnost se stává propracovanější

V motorice namísto nadbytečných, bezúčelných pohybů dospívá dítě k ukázněnější, cílenější pohybové aktivitě. Po určitou dobu je dítě schopno své motorické chování ovládnout, kontrolovat, klidně posedět.

Stadium 2: Předoperační (2 – 7 let)

- předpojmové stadium (2-4) plynulý postup ve vývoji řeči, dítě má bohatší slovní zásobu

- intuitivní stádium (4 -7) dětský egocentrismus, dítě se posouvá od názorného myšlení k logickému s realističtějším pohledem na svět.

Stadium 3: Konkrétní operace (7 – 11) dítě začíná chápat vztahy a souvislosti, je schopno zacházet s názorným materiálem v pořadí či následnosti.

Paměť se stává trvalejší a záměrnější. Kapacita paměti se zvyšuje. Školsky zralé dítě je schopno ve větách a jednodušších souvětích vylíčit svoje zážitky a vyprávět o světě kolem sebe.

Pracovní zralost

Školsky zralé je dítě, které už dovede dobře rozlišit hru od povinnosti a zadaný úkol se snaží splnit a dokončit i přes objevující se překážky.¹⁰

„U dítěte přetrvává stále zájem o hru, ale začíná se zajímat o činnosti připomínající školní úkoly.“¹¹

Důležitá je schopnost sebeřízení, tj. umět kontrolovat své nápady, impulsy, kontrolovat vědomě zaměřenou pozornost žádoucím směrem i k podnětům. Školsky zralé dítě je schopno vynaložit po určitý čas záměrnou, úmyslnou pozornost (alespoň 5-10 minut).

K pracovní zralosti patří i odpovídající psychomotorické tempo.¹²

Charakteristické pro pracovní zralost je právě samostatnost, aktivnost, schopnost záměrně udržet pozornost na delší časový úsek a účast na řízené činnosti.

Stadium 4: Formální operace (12 a výše) začátek dospívání.

¹⁰⁾ ŘÍČAN,P. KREJČÍŘOVÁ,D.a kolektiv. *Dětská klinická psychologie*. Praha : Grada Publishing, a.s. 2006.

¹¹⁾ KROPÁČKOVÁ, J. Školní zralost a školní připravenost. Informatorium 3-8, 2004 č.2.

¹²⁾ ŘÍČAN,P. KREJČÍŘOVÁ,D.a kolektiv. *Dětská klinická psychologie*. Praha : Grada Publishing, a.s. 2006.

Sociální a emocionální zralost

Od dítěte nastupujícího do základní školy se očekává určitá emocionální stabilita a odolnost proti zátěži, dítě již nereaguje na nezdar či nespravedlnost impulsivním výbuchem nebo pláčem. Mělo být schopno umět se odpoutat na určitou dobu od matky a ostatních členů rodiny a vytvořit si svůj okruh přátel mezi vrstevníky. Musí být schopno podřídit se formě práce ve skupině, plnit požadavky skupiny.

Sociální zralost je charakterizována především schopností přijmout novou sociální roli- roli školáka a spolužáka. Dítě by mělo být schopno přizpůsobit se autoritě učitele.¹³

Mělo by i zvládat základní socializační pravidla chování - vykat dospělým, pozdravit při setkání, poprosit při žádosti o věc či pomoc. Mělo by mít osvojené základní hygienické návyky. Tyto předpoklady se projeví zpravidla již před nástupem do školy.

1.3 Charakteristiky školní nezralosti (odklady školní docházky)

Znaky školní nezralosti mohou postihnout jednu či více oblastí týkajících se dílčích a speciálních aspektů školní připravenosti.

„Za nezralé označíme dítě trpící dílčím oslabením ve vývoji některých psychických funkcí a schopností, přičemž jeho celková rozumová úroveň odpovídá širší normě, tj. není nižší než lehký podprůměr.“¹⁴

Do skupiny nezralých lze zahrnout mnohé děti příliš neklidné, či naopak utlumené dítě, impulzivní nebo naopak zdlouhavé projevy dítěte, nesoustředěnost, odbíhání od úkolu ke hře a mezi jednotlivými činnostmi. Dalším varovným

¹³) KROPÁČKOVÁ, J. Školní zralost a školní připravenost. Informatorium 3-8, 2004, č.2.

¹⁴) ŘÍČAN,P. KREJČÍŘOVÁ,D.a kolektiv. *Dětská klinická psychologie*. Praha : Grada Publishing, a.s. 2006.

signálem může být neobratnost, nesamostatnost, přecitlivělost, bázlivost, plačtivost, neschopnost podřídit se autoritě, vzdorovitost, stejně tak i dítě prudké, výbušné, špatně navazující kontakt s učitelem anebo s ostatními dětmi, příliš stažené do sebe, nekomunikující, se sklonem k negativismu v chování i k mutismu atd.¹⁵

„Obecnější příčiny školní nezralosti lze rozdělit zejména do těchto kategorií (Jirásek, Tichá, 1968):“

- a) nedostatky v somatickém vývoji a zdravotním stavu;
- b) opožděný mentální vývoj, snížení inteligence;
- c) nerovnoměrný vývoj, oslabení dílčích schopností a funkcí,
- např.v případě oslabení funkcí nezbytných pro
náležitě zvládnutí čtení a psaní
- d) neurotický povahový vývoj, neurotické rysy
symptomy psychické deprivace spjaté s ústavní výchovou, ale též
navenek méně patrné citové anebo podnětové strádání v rodině
(psychická subdeprivace v pojetí Matějčkové).“

Projevy školní nezralosti jsou způsobeny určitou sumarizací faktorů působících na dítě, zejména z vnitřního prostředí, ale i z prostředí vnějšího.

Proto se v různých odborných materiálech setkáváme se dvěma základními termíny- zralost potencuje vliv vnitřních faktorů, tzv. připravenost spíše vlivy faktorů vnějších.

Dnešní péče směřuje k ověřování školní připravenosti dostatečně včas před předpokládaným vstupem do školy, aby v případě potřeby bylo možné využít zbývající čas k cílené pomoci, např. logopedická péče, osamostatňování, rozvoj jemné motoriky.

Na pomoci a rozvoji dítěte se podílejí i samotní rodiče, kteří zde hrají důležitou roli, podporují dítě, s nácvikem pokračují doma, s dětmi navštěvují

¹⁵) www.zsvejprty.cz, Školní zralost, projevy nezralosti.

pedagogicko-psychologické poradny a další pracoviště, kde jsou nabízeny komplexní programy zaměřené na rozvoj funkcí významných pro školu. Rodiče tak spolupracují s odbornými pracovníky. Práce s dětmi probíhá individuálně nebo v malých skupinách ve formě her.

Komplexní programy jsou zaměřené na seskupování předmětů podle množství, tvaru, barvy, velikosti, rozkládání celků s následním složením (obrázky, stavebnice atd.), dále se zaměřují na rozvíjení logického myšlení (hádanky), na upevňování paměti a samozřejmě i posilování pozornosti, smyslové orientace, orientace v prostoru (vpravo - vlevo), výslovnost, slovní zásobu, jemnou motoriku (práce s tužkou, nůžkami), vizuomotorickou koordinaci (kreslení, omalovánky).¹⁶

V dnešní době je prováděno komplexní psychologické vyšetření. Jako při každém psychologickém vyšetření nejde jen o posouzení speciálních schopností a dovedností dítěte, ale o zhodnocení jeho celkového mentálního a osobnostního vývoje. Běžnou součástí vyšetření na jeho počátku bývá kresba (postavy, rodiny, volné téma...). Následuje rozhovor s dítětem zaměřený na určitý obsah, kde si psycholog všímá slovní zásoby, vyspělosti slovního a gramatického projevu, případných poruch.

Součástí psychologického vyšetření je celá řada testů školní zralosti, např.: Jiráskův test zralosti, Jiráskův test verbálního myšlení, Zkouška znalostí předškolních dětí, Posuzování školní způsobilosti, Diagnostika chování předškolních dětí.

V psychologickém vyšetření je posuzováno i celkové chování dítěte a to pozorováním dítěte nejen při vyšetření samém, ale i v celkových souvislostech, jako je např. ochota dítěte počkat chvíli bez rodičů nebo jít samo do vyšetřovny. Zde se projeví citová a sociální vyspělost dítěte.¹⁷

¹⁶) ŘÍČAN,P. KREJČÍŘOVÁ,D.a kolektiv. *Dětská klinická psychologie*. Praha : Grada Publishing, a.s. 2006.

¹⁷) ŘÍČAN,P. KREJČÍŘOVÁ,D.a kolektiv. *Dětská klinická psychologie*. Praha : Grada Publishing, a.s. 2006.

V dnešní době většina dětí v posledním roce před školou navštěvuje mateřskou školu, v ní se dítěti dostává cílené předškolní výchovy, která je součástí výchovného programu mateřských škol. Tato výchova je v životě dětí velmi významnou pomocí, důležitá je zejména pro děti z rodin s menší podnětností, z méně běžných kultur a s jiným zázemím.

Vstup dítěte do základní školy by se měl zvažovat velice pečlivě. Samozřejmě na základě psychologického vyhodnocení, výsledků sledování dítěte v MŠ, nelze opomíjet i názory rodičů, kteří dítě vidí z jiného úhlu pohledu. Nelze opomenout, že jediný rok je pro děti 1/6 života! A právě v tomto jediném roce dítě prochází překotnými změnami, vyspíváním. Proto je vždy velmi důležité rozhodnout, zda dítě půjde do školy nebo bude zvolena další alternativa, kterou je Odklad školní docházky.¹⁸

Odklad školní docházky, jak už bylo řečeno, se udílí na základě odborného posouzení lékaře, pedagogicko-psychologické poradny nebo speciálně-pedagogického centra. *„O odkladu rozhoduje ředitel základní školy, a to nejdéle do začátku školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovrší devátý rok věku.“*¹⁹

Odklad školní docházky mívá smysl tehdy, pokud se zároveň podaří pro dítě vypracovat a uskutečnit výchovný, terapeutický program a péči, připravenou individuálně s ohledem na jeho potřeby a zájmy. V dnešní době lze v praxi pozorovat, že rodiče žádají o odklad školní docházky svých dětí častěji, než tomu bývalo v minulosti. Zdá se, že v některých případech však přání rodičů odložit školní docházku je hlavně zakotvené v obavě či potřebě chránit dítě před nároky světa. Proto je zde velmi důležité dítě objektivně posoudit a celou situaci rodičům vysvětlit.

¹⁸) www.zsvejprty.cz, Školní zralost, projevy nezralosti.

¹⁹) ŘÍČAN, P. KREJČÍROVÁ, D. a kolektiv. *Dětská klinická psychologie*. Praha : Grada Publishing, a.s. 2006.

1.4 Požadavky na zralost dětí (zápis do 1. třídy)

Úkolem českých mateřských škol až do roku 1989 bylo připravit dítě na vstup do základní školy a tomu byl přizpůsoben nejenom program, ale i režim a způsob práce v mateřských školách. Režim byl pevně stanoven, mateřská škola tak částečně přebírala metody základní školy. Hlavní důraz byl kladen na předávání informací. A tak mateřská škola poskytovala menší prostor pro volnou hru dětí a mnohdy nedokázala respektovat individuální zvláštnosti dětí předškolního věku.

Počínaje rokem 1989 byl zahájen transformační proces na všech stupních škol, což se promítlo i do celé předškolní výchovy, do práce MŠ. Došlo k odklonu od pevně stanoveného režimu.

Plánované a řízené činnosti v mateřské škole byly kritizovány a odmítány, stejně jako i tendence k cílené přípravě dětí na vstup do základní školy.

Většina mateřských škol díky vlastní zkušenosti dospěla k názoru, že cesta maximální volnosti není pro děti příliš ideální, a tak začalo období hledání inspirací v zahraniční předškolní pedagogice (např. model Waldorfský, M. Montessori, mezinárodní projekt Open Society Fund „Začít spolu“) a následně vytváření nových vzdělávacích programů a projektů (Osobnostně orientovaný model, projekt Zdravá mateřská škola, Kurikulum předškolní výchovy atd.).

Transformační snahy bylo třeba podpořit legislativně. V souladu s návrhem Národního programu rozvoje vzdělávání a přípravného návrhu školského zákona, kde předškolní vzdělávání představuje počáteční stupeň celoživotního vzdělávání, bylo MŠMT ČR uloženo stanovit pro předškolní vzdělávání „konkrétní cíle a povinný obsah vzdělávání“ prostřednictvím „Rámcového Vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání“.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání nevyčleňuje přípravu na základní školu jako samostatnou část, ale považuje ji za integrální součást rozvoje osobnosti dítěte a jeho příslušných kompetencí.²⁰

Zápis do 1. třídy není jen formalitou, kterou by měli rodiče se svým dítětem podstoupit „ze zákona“. Měl by být organizován tak, aby škola získala informace o vývojových charakteristikách dítěte, jeho osobnosti a sociálních dovednostech.

Dítě zralé pro školu se vyznačuje zralostí fyzickou, psychickou i sociální. Dosahuje tak způsobilosti zahájit školní docházku a zvládnout požadavky školy. V případě potřeby jsou rodiče upozorněni na možnost odkladu školní docházky a je doporučeno vyšetření dítěte na odborném pracovišti.

Pro rodiče nebývá těžké představit si, o co při zápisu jde. Znají své děti, a proto by je měli na tento okamžik vhodně připravit.

Někteří rodiče berou den zápisu jako formalitu, jiní si ale všímají, že je to pro dítě důležitý okamžik v jeho životě a o zápisu s dítětem hovoří. V den zápisu třeba uspořádají malou oslavu.

Pro dítě je zápis velmi důležitý, hovoří se o něm doma i v mateřské škole. Děti poznávají, že přestávají být malými dětmi, které si jen hrají. Stávají se většími, budou se učit psát, číst, počítat. Jejich život překračuje důležitý mezník. Příprava na zápis by neměla probíhat před samotným zápisem, nýbrž po celou dobu předškolního období.²¹

Dítě si pod vlivem různých informací vytváří určitou představu o obsahu role školáka a uvažuje o ní na úrovni svého dosaženého stupně myšlení.

Jinak se cítí i odlišně chová, když si např. vezme na záda školní tašku, která je symbolem nové role. Předškolní dítě již zvládlo různé role, které se staly

²⁰) www.rodina.cz., Kropáčková J. Program přípravy na školu.

²¹) www.studovna.cz., Kucharská A. Zápis do první třídy.

součástí jeho identity, ale skutečnou roli školáka zatím přesně zcela nechápe. Jeho představa se v této době realizuje jen ve formě hry.

1.5 Vlivy rodiny a MŠ na dítě

Vztahy dospělých a dětí mají výrazně interaktivní hranice. Láska, projevy porozumění a bezpodmínečného přijetí dítěte, stejně jako hranice, jež působení dospělých nabízí a poskytuje, jsou pro vývoj dítěte nesmírně důležité.

Rodina představuje významné sociální a výchovné prostředí pro vývoj a rozvoj dítěte. Dítě je nevyčerpatelným zdrojem podnětů pro rodiče, je otevřenou budoucností, v interakci s dítětem rodič získává zkušenosti specificky lidské. Výchova v rodině zahrnuje množství nejrůznějších interakcí mezi rodiči a dětmi, výchovných situací a událostí, prostředků a postupů.

Rodiče vstupují do života dítěte svou schopností a možností pomoci, svými představami a očekáváními ohledně vzdělávacích výsledků.

Rodiče dítěti vytváří určité rodinné prostředí a na rodičích záleží, jak toto prostředí bude podnětné pro dítě. *„Je však žádoucí, abychom opustili myšlenku obecné podnětnosti rodinného prostředí a posuzovali ji z hlediska požadavků vzdělávacího systému a dalších životních cílů.“*²²

Dlouhodobá úroveň stimulace v rodině je rozhodujícím faktorem jeho následující školní úspěšnosti.

Důležitým faktorem pro dítě je rodinné klima a za rizikový faktor lze pokládat rodinný rozvrat. Nepochybně významné je i to, jaké místo hraje v hierarchii hodnot rodičů vzdělání. Zájem o to, co dítě ve škole dělá, co se učí, i podpora a pomoc mají velký vliv na to, jak přistupuje ke vzdělání dítě samo. Důležité je stabilní rodinné prostředí, které dává dítěti pocitu jistoty, uvolňuje mu sílu k poznávání nových věcí.

²²) MERTIN, V. GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha : Portál, 2001.

Každý rodič klade v souvislosti se školní docházkou svého dítěte důraz na jiné skutečnosti. Jsou rodiče, kteří výrazně preferují spokojenost dítěte, jiní zdůrazňují dobré známky, jež dítěti umožní vstoupit do výběrového vzdělávání.

Důležitá je i představa rodičů o významu vzdělání a o rozdělení kompetencí mezi rodinu a vzdělávací instituce. Jsou rodiče, kteří se domnívají, že za vzdělávání je plně zodpovědná škola. Naproti tomu jsou rodiče, kteří uznávají vlastní zodpovědnost za rozvoj dítěte a školu pokládají za doplňující výchovu, která dílčím způsobem napomáhá.

Naproti vlivu rodinnému stojí vliv mateřské školy, i když v předškolním období je uznáváno spíše výchovné a vzdělávací působení rodiny. To však nevyklučuje významný vliv mimo-rodinné (institucionální) výchovy.

Instituce, v našem případě mateřská škola, má určité přednosti před rodinou, nabízí přirozeným způsobem vliv kolektivu vrstevníků i působení v oblastech, kde se rodina neangažuje. Zařízení předškolní výchovy je součástí jednotné vzdělávací soustavy. Představuje její první článek a zahrnuje výchovu dětí od raného věku až po vstup do školy. Předškolní výchova se snaží o dosažení všestranného a harmonického rozvoje dětské osobnosti.

V jednotlivých případech může institucionální výchova částečně nahradit výchovu rodinnou, i když ne zcela úplně, např. když rodina neposkytuje dostatečné nebo odpovídající potřebné vývojové podněty.

Mateřská škola je významnou společenskou institucí pro předškolní vzdělávání, pro jejíž práci jsou stanoveny obecné cíle a úkoly.

Každá učitelka se snaží o správný vývoj a rozvoj dítěte ať už v oblasti např. výtvarné, tělesné, hudební, rozvojem řeči, rozvojem motoriky. Učitelce současně mateřské školy nestačí dobře zpívat, malovat, cvičit a metodicky zvládnout jednotlivé výchovy, k jejím profesním kompetencím přibyla diagnostická činnost.

Tuto činnost považujeme za velmi důležitou. Učitelka mateřské školy si v této souvislosti musí ujasnit, jaké jsou její kompetence, jaká je její role při

sdělování výsledků vlastní diagnostiky. Měla by umět poskytovat rodičům i odborným institucím podklady o dítěti, které jsou nesmírně důležité.²³

Informace z mateřské školy se, tak stávají součástí rozhodování o odkladech školní docházky. Ani rodič nemá často tak hluboké možnosti pozorovat dítě v situacích, které se mohou přibližovat podmínkám školy. Jde o informace popisující chování a jednání dítěte i výsledky jeho práce v podmínkách mateřské školy.²⁴

Mateřská škola, ale i škola základní, se řídí zákony a vyhláškami ze školského zákona.

1.6 Instrukce školského zákona ke školní zralosti

Část druhá

Předškolní vzdělávání

Zákon v § 33 uvádí

Cíle předškolního vzdělání

Předškolní vzdělávání podporuje rozvoj osobnosti dítěte předškolního věku, podílí se na jeho zdravém citovém, rozumovém a tělesném rozvoji a na osvojení základních pravidel chování, základních životních hodnot a mezilidských vztahů. Předškolní vzdělávání vytváří základní předpoklady pro pokračování ve vzdělání. Předškolní vzdělávání napomáhá vyrovnávat

²³) MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha : Portál, 2001.

²⁴) MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha : Portál, 2001.

nerovnoměrnosti vývoje dětí před vstupem do základního vzdělávání a poskytuje speciálně pedagogickou péči dětem se speciálními vzdělávacími potřebami.

§ 34

Organizace předškolního vzdělávání

(1) Předškolní vzdělávání se organizuje pro děti ve věku od tří do šesti let.

Část třetí

Povinnost školní docházky a základní vzdělání

§ 36

Plnění povinnosti školní docházky

(3) Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dosáhne šestého roku věku, pokud mu není povolen odklad; dítě, které dosáhne šestého roku věku v době od počátku školního roku do konce roku kalendářního, může být přijato k plnění povinné školní docházky již v tomto školním roce, je-li tělesně i duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to zákonný zástupce.

(4) Zákonný zástupce je povinen přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce, a to v době od 15. ledna do 15. února kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku.

§ 37

Odklad povinné školní docházky

(1) Není-li dítě po dovršení šestého roku věku tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského

zařízení a odborného lékaře. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.

(2) Při zápisu do prvního ročníku základní škola informuje zákonného zástupce dítěte o možnosti odkladu povinné školní docházky.

(2) Pokud se u žáka v prvním roce plnění povinné školní docházky projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost k plnění povinné školní docházky, může ředitel školy, se souhlasem zákonného zástupce, žákovi dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění povinné školní docházky na následující školní rok.

(3) Pokud ředitel školy rozhodne o odkladu povinné školní docházky podle odstavce 1 nebo 3, doporučí zároveň zákonnému zástupci dítěte vzdělávání dítěte v přípravné třídě základní školy nebo v posledním ročníku mateřské školy, pokud lze předpokládat, že toto vzdělávání vyrovná vývoj dítěte.

§ 47

Přípravné třídy základní školy

(1) Obec, svazek obcí nebo kraj mohou se souhlasem krajského úřadu zřizovat přípravné třídy základní školy pro děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, které jsou sociálně znevýhodněné a u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Přípravnou třídu lze zřídit, pokud se v ní bude vzdělávat nejméně 7 dětí.²⁵

²⁵) Zákon č.561/2004 Sb. O předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (Školský zákon).

2. Praktická část

2.1 Cíl výzkumu, předpoklady

Cílem praktické části je sledování výběrového vzorku dětí v MŠ, u kterých byl realizován odklad školní docházky. Posouzení jejich projevů v začátku školního roku/po odkladu/ a ke konci - po ročním přípravě na školu.

Ověřované předpoklady :

Všechny provedené odklady školní docházky jsou:

- 1/ adekvátní problémům a potřebám dětí
- 2/ při odkladu je nutný pobyt v MŠ
- 3/ odklad docházky přináší evidentní vývojové zisky umožňující lepší práci ve škole

Cíl výzkumu by měl vyústit do doporučení pro práci učitelek MŠ s dětmi po odkladu školní docházky.

2.2 Užití metody

Hlavní užitou metodou bylo přímé pozorování vybraných respondentů. Pozorování bylo pečlivě zaznamenáno. Cílem pozorování bylo především vnímat složky zralosti při běžných i zcela záměrných činnostech.

Další metodou byl rozhovor s dětmi, jehož cílem bylo získat informace o dítěti.

Dále byl dětem s odkladem školní docházky předložen „Orientační test školní zralosti“ (Jiráskův test zralosti). Způsob zadávání vycházel z následujících zásad: Do testu školní zralosti nesmí učitelka zasahovat, kladně ani záporně.

Pokud by učitelka zasahovala do testu, poté není správným odrazem školní zralosti.

Pokud zjistíme, že dítě je v testu výrazně neprospívající, nedáváme svůj názor znát. Pouze hodnotíme „dobře“ (dítě musí mít chuť pracovat).

Orientační test školní zralosti:

A) Hodnocení kresby

1 bod: Nejzdařilejší pokus (hlava nesmí být větší než trup, musí mít krk, vlasy, 5 prstů, nohy, tělo, končetiny, oči, nos, ústa, uši, nohy zahnuté).

2 body: Odpouštíme 3 části v kresbě (vlasy, krk, 1 prst), nesmí však chybět oči, nos, ústa.

3 body: Kresba musí obsahovat hlavu, trup a končetiny, paže nebo nohy jsou nakresleny dvojdimenzionálně /dvě čáry/. Tolerujeme vynechané uši, vlasy, prsty a chodidla.

4 body: Kresba musí obsahovat hlavu, trup, končetiny alespoň 1 pár provedený jednoduchou čarou.

5 bodů: Kresba musí překonat hlavonožce, ale je stejně velmi primitivní.

B) Hodnocení grafomotoriky

- 1 bod:** Zcela čitelné napodobení psané předlohy. Napodobení nesmí být 2x větší než předloha. První písmeno musí být velké. Napodobení rozděleno na 3 slova, nesmí chybět tečka nad i či j. Od vodorovné linie se napodobení nesmí oddálit víc jak 30%.
- 2 body:** Vodorovnost nehraje velkou roli. Musí zde však být čitelné napodobení předlohy. Pokud chybí tečka, není to dokonalé.
- 3 body:** Napodobení psané předlohy je obtížnější. Věta musí mít 2 části. Napodobenina nesmí mít charakter litého textu, musí být možno přečíst alespoň 4 písmena.
- 4 body:** Podoba litého textu, rozpoznání alespoň 2 písmen.
- 5 bodů:** Čmárání, nerozpoznáme ani 1 písmeno, vlnovky, ostré úhly.

C) Hodnocení teček

- 1 bod:** Teček musí být 10, téměř dokonalé napodobení předlohy. Tolerujeme malé vychýlení jedné tečky. Napodobení musí být vodorovné s předlohou.
- 2 body:** Napodobení méně dokonalé. Tolerujeme nepřesnost 3 teček z deseti.
- 3 body:** Napodobenina se trochu podobá, ale teček nemusí být stejný počet, nesmí však přesáhnout 20 a zmenšit se na 7. Tolerujeme přetočení.

4 body: Napodobenina se nepodobá předloze, přesto se podobá tečce.

Na velikosti a počtu nezáleží. Nesmí napodobenina obsahovat čárky místo teček.

5 bodů: Čmárání.

Celkový výkon testu

3-5 bodů: výrazný nadprůměr

6 bodů : nadprůměr

7-9 bodů: průměr

10-11 bodů: slabší průměr

12 bodů: podprůměr

13-15 bodů: velmi slabá úroveň

2.3 Charakteristika vzorku respondentů

Do vzorku respondentů bylo zařazeno 10 dětí s odkladem školní docházky.

Celkem 6 chlapců a 4 dívky.

<u>Dívky</u>	<u>věk</u>
Dívka č.1	6,7
Dívka č.2	6,9
Dívka č.3	6,9
Dívka č.4	6,9

<u>Chlapci</u>	<u>věk</u>
Chlapec č.1	7,2
Chlapec č.2	6,7
Chlapec č.3	6,6
Chlapec č.4	6,6
Chlapec č.5	6,6
Chlapec č.6	6,9

Stručná charakteristika respondentů

v době pozorování školní zralosti a po odkladu o 1 rok – srovnání.

Dívka č.1 narozena 11.7 2000 věk 6 let 7 měsíců. Vyrůstá v úplné rodině. Nejstarší ze tří dětí (má sestru a bratra).

Začátek školního roku 1.9 2006	Konec školního roku 29.6 2007
<p><u>Fyzická zralost:</u></p> <p>Fyzicky nezralá, drobnější postavy.</p>	<p><u>Fyzická zralost:</u></p> <p>Postava vytáhlejší.</p>
<p><u>Psychická zralost:</u></p> <p>Dyslalická výslovnost (navštěvuje logopedická péči). Nejistá hrubá i jemná motorika, špatný úchop lžice i psacího náčiní. Výtvarný projev slabší. Pozornost klesá při delší zátěži = motorický neklid. Hravost, zvýšená fantazie (vymýšlí si).</p>	<p><u>Psychická zralost:</u></p> <p>Značná úprava výslovnosti. Hrubá motorika v normě, jemná motorika stále trochu nejistá. Správný úchop lžice i psacího náčiní. Dokáže se soustředit a dokončit úkol.</p>
<p><u>Sociální a emocionální zralost:</u></p> <p>Špatně snáší změnu prostředí i organizace (mírný projev paniky). Špatně snáší kritiku na svou osobu, reaguje až agresivně. Ráda jí, ale není v jejích možnostech udržení čistoty oblečení a svého okolí. Vyžaduje zvýšenou pozornost a slovní kontakt. Kontakt s dětmi omezený, vyhledává kontakt s dospělým.</p>	<p><u>Sociální a emocionální zralost:</u></p> <p>Snížená adaptační schopnost přetrvává. Se stravováním již nejsou potíže. Dívka vyžaduje činnosti, kontakt s vrstevníky omezený (chování dospělých).</p>

Dívka č. 2 narozena 18.5 2000 věk 6 let 9 měsíců. Vyrůstá v úplné rodině. Nejmladší člen rodiny, má bratra.

Začátek školního roku .	Konec školního roku
<u>Fyzická zralost:</u> Drobnější postavy, často nemocná.	<u>Fyzická zralost:</u> Posílená imunita.
<u>Psychická zralost:</u> Dívka odmítá většinu nabízených aktivit, neudrží pozornost, rozjívená, motorický neklid. Chudší slovní zásoba. Slabý výtvarný projev, špatný úchop psacího pera. Nedokáže sama najít řešení k problému, úkolu, opakuje slyšenou odpověď. Nerada se věnuje řízené činnosti. Hravá dlouho u hračky nevydrží.	<u>Psychická zralost:</u> U činnosti vydrží delší dobu. Bohatší slovní zásoba. Správný úchop psacího náčiní.
<u>Sociální a emocionální zralost:</u> Výchova v rodině nedůsledná bez hranic. Velmi špatná komunikace s rodiči. Vybírává v jídle, loudavá.	<u>Sociální a emocionální zralost:</u> Motorické tempo rychlejší.

Dívka č. 3 narozena 16.5 2000 6 let 9 měsíců. Vyrůstá v úplné rodině. Nejmladší z rodiny, má sestru.

Začátek školního roku	Konec školního roku
<p><u>Fyzická zralost:</u></p> <p>Drobnější postavy.</p>	<p><u>Fyzická zralost:</u></p> <p>Postava vytáhlejší.</p>
<p><u>Psychická zralost:</u></p> <p>Hravá, průměrná slovní zásoba i vyjadřovací schopnost. Řízenou činnost nevyhledává. Pozornost klesá při zvýšené psychické zátěži.</p>	<p><u>Psychická zralost:</u></p> <p>Bohatší slovní zásoba. Vydrží u řízené činnosti.</p>
<p><u>Sociální a emocionální zralost:</u></p> <p>Velmi špatně se adaptuje na nové prostředí, vázaná na učitelku a kamarádku.</p>	<p><u>Sociální a emocionální zralost:</u></p> <p>S kamarádkou bude navštěvovat stejnou třídu.</p>

Dívka č. 4 narozena 20.5 2000 6 let 9 měsíců. Vyrůstá v úplné rodině. Nejmladší z rodiny, má sestru.

Začátek školního roku	Konec školního roku
<p><u>Fyzická zralost:</u></p> <p>Drobná postava, malého vzrůstu.</p>	<p><u>Fyzická zralost:</u></p> <p>Postava stále drobnější.</p>
<p><u>Psychická zralost:</u></p> <p>Velmi citlivá, plačtivá, vyhýbá se kolektivu spíše introvert. Špatná výslovnost (logopedická péče). Nevyhledává řízenou činnost.</p>	<p><u>Psychická zralost:</u></p> <p>Při změně učitelky, absence kamarádky plačtivá. Výslovnost bez problémů. Vydrží delší dobu u řízené činnosti.</p>
<p><u>Sociální a emocionální zralost:</u></p> <p>Velmi špatně se adaptuje, vázaná na učitelku a kamarádku.</p>	<p><u>Sociální a emocionální zralost:</u></p> <p>Stále problémy s adaptací.</p>

Chlapec č. 1 narozen 22.12 1999 7 let 2 měsíce. Vyrůstá v neúplné rodině. Vychováván otcem a babičkou. Matka zemřela (alkoholička). Chlapec má dospělého bratra.

Začátek školního roku	Konec školního roku
<u>Fyzická zralost:</u> v normě.	<u>Fyzická zralost:</u> v normě.
<p><u>Psychická zralost:</u></p> <p>S délkou psychické zátěže ztrácí pozornost (neklid, vydává různé zvuky). Značné nedostatky ve sluchovém rozlišení a analýze jednotlivých slov. Nedostatečně rozvinutá jemná motorika. Chybný úchop psacího náčiní. Dyslalie (logopedická péče). Slabší výtvarný projev. Nevyhledává řízenou činnost. Hravý. Značně pomalé motorické tempo.</p>	<p><u>Psychická zralost:</u></p> <p>Při řízené činnosti dokáže setrvat delší dobu. Dokončí úkol, nesmí se na něj rychle. Sluchové rozlišování dále procvičovat. Zlepšení v oblasti jemné motoriky. Zlepšení v oblasti slovního projevu, nadále navštěvuje logopeda.</p>
<p><u>Sociální a emocionální zralost:</u></p> <p>Nevyhledává větší kolektiv dětí, spíše individualista.</p>	<p><u>Sociální a emocionální zralost:</u></p> <p>Dokáže spolupracovat s kolektivem.</p>

Chlapec č. 2 narozen 23.7 2000 věk 6 let 7 měsíců. Vyrůstá v úplné rodině. Nejmladší člen rodiny, má sestru.

Začátek školního roku	Konec školního roku
<p><u>Fyzická zralost:</u></p> <p>Hyperaktivní dítě. Slabší fyziologie organismu.</p>	<p><u>Fyzická zralost:</u></p> <p>Vytáhlejší mohutnější postava.</p>
<p><u>Psychická zralost:</u></p> <p>Hravý, kamarádský. Chudší slovní zásoba. Slabší výtvarný projev. Nevyhledává řízenou činnost. Snížené sebeovládání. Snadno odklonitelná pozornost.</p>	<p><u>Psychická zralost:</u></p> <p>Bohatší slovní zásoba. Vydrží delší dobu u činnosti. Sebeovládání kontroluje. Nerad kreslí spíše manuální činnosti.</p>
<p><u>Sociální a emocionální zralost:</u></p> <p>Nutný dohled při stravování (nejí). Babička se snaží vynahradit matku, přísná výchova otce.</p>	<p><u>Sociální a emocionální zralost:</u></p> <p>Stravování pravidelné – menší porce. Ohleduplné chování k babičce.</p>

Chlapec č. 3 narozen 23.8 2000 věk 6 let 6 měsíců. Vyrůstá v úplné rodině.
Nejstarší syn, má sestru.

Začátek školního roku	Konec školního roku
<u>Fyzická zralost:</u> Drobnější postavy.	<u>Fyzická zralost:</u> Stále drobnější postava.
<u>Psychická zralost:</u> Dyslalická výslovnost (logopedická péče). Snadno odklonitelná pozornost. Při déle trvající zátěži nastupuje únava a zvýšení pohybového neklidu.	<u>Psychická zralost:</u> Posílení pozornosti dokáže se soustředit. Výslovnost bez potíží.
<u>Sociální a emocionální zralost:</u> Citlivý, mírně narušená adaptační schopnost.	<u>Sociální a emocionální zralost:</u> Snadněji se adaptuje.

Chlapec č. 4 narozen 10.8 2000 věk 6 let 6 měsíců. Vyrůstá v úplné rodině. Nejmladší člen rodiny má dvě sestry. Rodiče nezaměstnaní. Dříve nenavštěvoval MŠ. Nástup do MŠ 1.9 2006

Začátek školního roku	Konec školního roku
<p><u>Fyzická zralost:</u></p> <p>Drobnější postavy.</p>	<p><u>Fyzická zralost:</u></p> <p>Vytáhlejší postava.</p>
<p><u>Psychická zralost:</u></p> <p>Při delší zátěži klesá pozornost (neklid, nesoustředěnost). Stále se ujišťuje, zda daný úkol dělá správně. Často nad úkolem dlouho přemýšlí („já to neumím“). Potřebuje vedení dospělé osoby ve všech činnostech. Špatně vyslovuje všechny hlásky (ř, sykavky). Používá nesprávné tvary slov. Zrakové a sluchové rozlišování nedosahují potřebné úrovně pro předškolní věk. Špatný úchop psacího náčiní (křečovité držení). Nedostatečně rozvinutá jemná motorika.</p>	<p><u>Psychická zralost:</u></p> <p>Dokáže se déle soustředit. Navštěvuje logopedickou poradnu. Používá správné tvary slov. Správné držení psacího náčiní. Zrakové i sluchové rozlišování na lepší úrovni.</p>
<p><u>Sociální a emocionální zralost:</u></p> <p>Sociální nezralost (ptá se na matku a ujišťuje se, že pro něj přijde). Nedokáže dodržovat pravidla MŠ. Slabší hygienické návyky.</p>	<p><u>Sociální a emocionální zralost:</u></p> <p>Dokáže se odpoutat od matky. Dodržuje hygienické návyky. Snaží se dodržovat pravidla MŠ.</p>

Chlapec č. 5 narozen 6.8 2000 věk 6 let 6 měsíců. Vyrůstá v neúplné rodině. Vychováván matkou. Matka se mu moc nevěnuje, spíše volná výchova. Matka často mění své partnery. Jedináček.

Začátek školního roku	Konec školního roku
<u>Fyzická zralost:</u> v normě.	<u>Fyzická zralost:</u> v normě.
<p><u>Psychická zralost:</u></p> <p>Hůře se adaptuje na nové prostředí. Zdržlivý v řeči, komunikuje posunky, postupem času verbalizuje odpověď. Řeč je pro řadu špatně vyslovovaných hlásek téměř nesrozumitelná (logopedická péče). Fonematický sluch jen částečně rozvinut, stejně tak před početní představy. Zrakové rozlišení, vizuomotorická koordinace, neodpovídají vyspělosti potřebné pro nástup do školy. Verbální myšlení prokazuje velkou nezralost. Ruka není dostatečně uvolněná, kresba málo obratná. Při řízené činnosti rychle unavitelný, klesá pozornost. Zvyšuje se počet chyb. Při vyjadřování někdy až bezradný.</p>	<p><u>Psychická zralost:</u></p> <p>Lépe se adaptuje na nové prostředí. Řeč stále není zcela v pořádku, ale je zde znatelný pokrok. Ruka uvolněná, rád maluje, navštěvoval arteterapii PASTELKA. Při delší zátěži dokončí úkol bez chyb, potřebuje čas.</p>
<p><u>Sociální a emocionální zralost:</u></p> <p>Méně samostatný potřebuje stále ujišťovat o správnosti úkolu. Vyhledává spíše menší děti a jejich jednoduché až primitivní hry. Malé sebevědomí.</p>	<p><u>Sociální a emocionální zralost:</u></p> <p>Díky zlepšení řeči se dokázal zapojit do kolektivu svých vrstevníků. Děti mu snáze rozumí. Díky zlepšení řeči se povedlo zvýšit sebevědomí.</p>

Chlapec č.6 narozen 9.5 věk 6 let 9 měsíců. Vyrůstá v úplné rodině. Jedináček. Rodiče o chlapce mají velký zájem. Ve všem se snaží pomoci. Velmi ochotní a vstřícní. Navštěvoval jesle.

Začátek školního roku	Konec školního roku
<p><u>Fyzická zralost:</u></p> <p>Drobnější postavy, malého vzrůstu.</p>	<p><u>Fyzická zralost:</u></p> <p>Vytáhlejší postava.</p>
<p><u>Psychická zralost:</u></p> <p>Poznávací schopnosti a zájem o učení mírně opožděn. Průměrná slovní zásoba i vyjadřovací schopnost. V úkolové činnosti viditelné psychické napětí a lehká nejistota, malá sebedůvěra. Nepříliš velká samostatnost. Pomalé psychomotorické tempo. Stále se ujišťuje o správnosti své práce, potřebuje silnou motivaci a pochvalu. Schopnost koncentrace pozornosti rychle opadá a nastupuje psychomotorický neklid. Křečovitý úchop psacího náčiní, napětí v obličejí.</p>	<p><u>Psychická zralost:</u></p> <p>Má zájem o nové věci, poznatky. Rozvinutější slovní zásoba. Samostatný nepotřebuje pomoc dospělého. Dokáže delší dobu soustředit svou pozornost a dokončit úkol. Správný úchop psacího náčiní.</p>
<p><u>Sociální a emocionální zralost:</u></p> <p>Malé sebevědomí. Citlivý, plačtivý. Hůře se adaptuje na nové prostředí.</p>	<p><u>Sociální a emocionální zralost:</u></p> <p>Zvýšené sebevědomí. Navštěvuje arteterapii PASTELKA. Lépe se adaptuje.</p>

2.4 Kasuistika žáka s odkladem školní docházky

Věk 6 let 9 měsíců

Osobní anamnéza (OA) :

Chlapec se narodil 9.5.2000 v nemocnici, donošený, porod v 9 měsících, s váhou 3.50 kg a 53 cm. Při porodu nedošlo k žádnému poranění, probíhal přirozenou cestou. Vývoj dítěte nadále v normě. Chlapec kojen 6 měsíců. V 6 měsících lezl. Kolem 1 roku první krůčky. První slova: máma, táta, bába...

Rodinná anamnéza (RA) :

Chlapec vyrůstá v úplně zcela funkční rodině, jako jedináček. Rodina žije v rodinném domě, chlapec má uspokojené veškeré potřeby.

Matka zaměstnaná jako asistentka ředitele. Otec podnikatel. Rodiče velmi vstřícní a ochotní, snaží se vším pomoci a dodávat chlapci sebevědomí.

Zdravotní anamnéza (ZA) :

Prodělané běžné dětské nemoci : zarděnky, spalničky, neštovice zatím ne! Vážná poranění či nemoci neprodělal. V rodině žádná vážná onemocnění nejsou. Od narození vývoj dobrý. Nyní 105 cm a 18 kg štíhlá postava. Není vybíravý v jídle.

Školní anamnéza (ŠA) :

Od roku 2003/2004 navštěvoval jesle v místě bydliště. Drobnější postavy, malého vzrůstu. Delší dobu mu trvalo, než se adaptoval na nové prostředí a učitele. Plačtivý, citlivý.

VMŠ:

Hravý, kamarádský. Má malé sebevědomí, snadno se nechá strhnout kolektivem. Potřebuje stále slovní ujištění o správnosti úkolu. V činnostech si nevěří. Dlouho trvá než práci začne, při vyjadřování je zdrženlivý, má strach.

Na žádost rodičů byl chlapec v předškolním věku vyšetřen v psychologicko-pedagogické poradně. Zde bylo prokázáno :

V kontaktu spíše zdrženlivý. Hůře se adaptuje. Průměrná slovní zásoba i vyjadřovací schopnost. V úkolové činnosti viditelné psychické napětí, nejistota. Malá sebedůvěra, nevěří si. Nepříliš velká samostatnost, více mu vyhovuje přímé vedení s průběžnou motivací a posilování sebedůvěry. Disponuje pomalým psychomotorickým tempem a oslabenou CNS vůči zátěži. Není schopen se koncentrovat a pozornost rychle opadá, nesoustředěnost poté nastupuje psychomotorický neklid, kterým se CNS brání přetížením.

Sociálně i emočně méně zralý. Výkonově lehce rozkolísaný – pásmo podprůměru až průměru. Grafomotorická činnost : křečovitý úchop, napětí v obličejí.

Z psychologického hlediska pro nedostatečnou zralost zejména CNS, ale i zatím nižší psychické odolnosti vůči zátěži, byl doporučen odklad školní docházky o jeden rok.

S rodiči byl veden poradenský rozhovor o aktuálním stavu a následných metodách. Bylo doporučeno posilování potřebných pracovních charakteristik a psychických funkcí.

Nadále navštěvování MŠ, kde začal s arteterapií pod vedením paní učitelky. Arteterapie PASTELKA, kam docházel, značně pomohla jeho sebevědomí, ale i sebedůvěře. Zjistil, že umí moc hezky malovat. Dále začal hrát na flétnu, která také značně napomohla jeho sebedůvěře a sebevědomí. Několikrát

hrál v MŠ a děti ho obdivovaly. S rodiči je velmi dobrá spolupráce, díky nim je chlapec jistější.

Předpověď dalšího vývoje :

Dnes je chlapec již více sebevědomý, má sebedůvěru v sebe sama. Dokáže se soustředit na daný úkol a dokončit ho bez nejistoty či napětí. Při delší psychické zátěži však přetrvává motorický neklid. Je samostatný. Sociálně i emočně vyzrálý.

20.1 2007 byl chlapec u zápisu v první třídě, kde se mu moc líbilo. Do první třídy byl přijat a 1.9 2007 nastupuje do 1.A. Moc se těší.

Zdá se, že nyní již může úspěšně zahájit školní rok 2007/2008.

2.5 Interpretace údajů

Předpoklad č.1

Předpoklad, že udělené odklady školní docházky napomáhají v problémech a potřebách dětí byl prokázán.

Odklady byly u dětí podloženy somatickou nezralostí, logopedickými problémy většího charakteru, nezralým chováním s problémy v udržení pozornosti.

Předpoklad č.2

Byl prokázán. Pobyť v MŠ je nutný z hlediska různých nedostatků, neodpovídající zralosti pro školu.

Předpoklad č.3

Byl prokázán. Odklad školní docházky přináší evidentní vývojové zisky pro děti.

Sumarizace zjištěných údajů

Všechny sledované děti se zlepšily v jednotlivých charakteristikách. Tyto skutečnosti dokumentují následující tabulky.

<u>Dívky</u>	<u>Odklad</u>	<u>Navštěvoval MŠ</u>	<u>Rozvoj</u>	<u>Zlepšení</u>
Dívka č.1	Ano	Ano	Ano	<u>Fyzicky:</u> ano <u>Psychicky:</u> částečné <u>Soc.a Emoc.:</u> částečné
Dívka č.2	Ano	Ano	Ano	<u>Fyzicky:</u> ano <u>Psychicky:</u> částečné <u>Soc. a Emoc.:</u> ano
Dívka č.3	Ano	Ano	Ano	Ve všech složkách.
Dívka č.4	Ano	Ano	Ano	<u>Fyzicky:</u> ano <u>Psychicky:</u> částečně <u>Soc.aEmoc.:</u> nezlepšeno

<u>Chlapci</u>	<u>Odklad</u>	<u>Navštěvoval MŠ</u>	<u>Rozvoj</u>	<u>Zlepšení</u>
Chlapec č.1	Ano	Ano	Ano	Ve všech složkách.
Chlapec č.2	Ano	Ano	Ano	Ve všech složkách.
Chlapec č.3	Ano	Ano	Ano	Ve všech složkách.
Chlapec č.4	Ano	Ano	Ano	<u>Fyzicky:</u> ano <u>Psychicky:</u> částečně <u>Soc. a Emoc.:</u> částečně
Chlapec č.5	Ano	Ano	Ano	<u>Fyzicky:</u> ano <u>Psychicky:</u> částečně <u>Soc. a Emoc. :</u> ano
Chlapec č.6	Ano	Ano	Ano	Ve všech složkách.

Pro ilustraci vývojového zlepšení byl administrován kresebný Jiráskův test.

Výsledky přináší tabulka

<u>Dívky</u>	<u>Kresba</u>	<u>Grafomotorika</u>	<u>Tečky</u>	<u>Výkon testu</u>
Dívka č.1	2	5	4	(11) slabší průměr
Dívka č.2	2	1	1	(4) výrazný nadprůměr
Dívka č.3	3	1	1	(5) výrazný nadprůměr
Dívka č.4	3	1	3	(7) průměr

<u>Chlapci</u>	<u>Kresba</u>	<u>Grafomotorika</u>	<u>Tečky</u>	<u>Výkon testu</u>
Chlapec č.1	3	1	1	(5) výrazný nadprůměr
Chlapec č.2	1	1	1	(3) výrazný nadprůměr
Chlapec č.3	1	1	1	(3) výrazný nadprůměr
Chlapec č.4	3	2	4	(9) průměr
Chlapec č.5	3	1	1	(5) výrazný nadprůměr
Chlapec č.6	2	2	1	(5) výrazný nadprůměr

Jak je zřejmé, že u všech dětí jsou výsledky průměrné až nadprůměrné.

3. Závěr, závěrečná doporučení

Prokázalo se, že existuje určitý počet dětí nezralých pro školu – více chlapců nežli děvčat. Z celkového počtu 10 dětí s odkladem školní docházky: 6 chlapců a 4 dívky. Přesto u všech po ročním odkladu a intenzivní práci v MŠ se speciálním individuálně vzdělávacím programem došlo ke zlepšení sledovaných charakteristik. Odklad školní docházky má tedy smysl a predisponuje dítě pro odpovídající práci na ZŠ.

Je však evidentní, že děti s odklady školní docházky znamenají větší zatížení pro učitelky MŠ, které by měly plnit speciální individuálně vzdělávací program pro dítě s odkladem.

Optimální je však vzájemná kooperace učitelek s rodiči těchto dětí. Rodiče by měly být pravidelně informováni o charakteristikách vytvářejících školní zralost dětí.

Seznam použité a citované literatury:

1. CAIATIOVÁ, M. DELAČOVÁ, S. MÜLLEROVÁ, A. *Volná hra*. Praha: Portál, 1995.
2. ČECHOVÁ, V. NEKLANOVÁ, A. *Psychologie a pedagogika*. Vimperk: H&H, 1998.
3. BRTNÍKOVÁ, M. *Dítě a jeho svět*. Praha: Horizont, 1979.
4. KROPÁČKOVÁ, J. Informatorium. In: Časopis pro výchovu a vzdělávání dětí od 3 do 8 let v MŠ a ŠD, 2004, č.2.
5. MERTIN, V. GILLERNOVÁ, I. *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál, 2003.
6. PRŮCHA, J. WALTEROVÁ, E. MAREŠ, J.: *Pedagogický slovník*. Praha : Portál, 1995.
7. ŘÍČAN, P. KREJČÍŘOVÁ, D., a kolektiv. *Dětská klinická psychologie*. 4., přepracované a doplněné vydání. Praha : Grada Publishing, a.s 2006.
8. SAGI, A. *Problémové děti v Mš*. Praha : Portál, 1995.
9. VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie. Dětství, dospělost, stáří*. Praha : Portál, 2000.
10. www.msmt.cz
11. www.ped.muni.cz

12. www.rodina.cz/clanek_3736.htm
13. www.studovna.cz
14. www.voss.wz.cz/vyvojova.psych1.htm
15. www.zsvejprty.cz

Přílohy: